ÆLDREMINISTERIET

Gode ældreliv for alle skabes sammen

Principper for det gode samspil
på ældreområdet
2025

Partnerskabet for det gode ældreliv

Gode ældreliv for alle skabes sammen
Principper for det gode samspil på ældreområdet

Henvendelse om publikationen kan ske til:

Ældreministeriet
Holbergsgade 6, 1057 København
Tlf. 33 92 93 00

Publikationen kan hentes på
Ældreministeriets hjemmeside:
www.aeldremin.dk

Indholdsfortegnelse

Fundament

Princip #1
Kom hinanden i møde med tillid
og med respekt for forskellige roller

Princip #2
Gør borgere til deltagere og skab løsninger,
der afspejler borgernes forskellighed

Princip #3
Vær modig og tydelig om roller og ansvar

Princip #4
Insister på samspil – og tænk systematisk

Fundament

Alle mennesker er forskellige – det gælder også, når man bliver ældre. Ældre borgere skal kunne leve liv med forskellige muligheder – nøjagtigt som alle andre borgere. Her spiller civilsamfundet, forstået som både store og små foreninger, organisationer, boligforeninger, lokale fællesskaber og den enkelte borger, der melder sig som frivillig, en særlig vigtig rolle. Det gælder både for udsatte ældre, personer med demens, ældre med plejebehov eller andre ældre, der ikke har plejebehov. Det kommer borgerne til gavn, når offentlige myndigheder, civilsamfundet og private aktører spiller tæt sammen med deres forskellige tilgange, fokus, bidrag, kompetencer og ressourcer.

Partnerskab for det gode ældreliv vil styrke det gode samspil mellem det offentlige, private aktører og civilsamfundet. Der er allerede mange gode eksempler på tværs af kommuner, private leverandører og civilsamfund. Ældreloven baner vejen for og udstikker en forpligtelse om, at alle aktører i endnu højere grad involverer sig i, hvordan vi som samfund bidrager til gode ældreliv for alle. Det er partnerskabets ambition, at vi griber denne mulighed og sammen løfter barren for at samskabe det gode ældreliv - i de lokale sammenhænge, hvor parterne ved, hvordan det gode ældreliv kan udfoldes lokalt.

Ældrelovens bærende værdier

§ 1
Loven har til formål at tilvejebringe rammerne for en ældrepleje, der med udgangspunkt i den enkelte persons aktuelle livssituation og behov understøtter en alderdom, som er præget af mest mulig livsglæde, selvhjulpenhed og tid til omsorg og nærvær.

Stk. 2
Med denne lov tilsigtes særlig at understøtte følgende:

1) Den ældres selvbestemmelse.

2) Tillid til medarbejderne og den borgernære ledelse.

3) Et tæt samspil med pårørende, lokale fællesskaber og civilsamfund.

Om samspil i ældrelovens bemærkninger

”Med »samspil mellem de frivillige organisationer og foreningers aktiviteter og de offentlige tilbud« forstås, et gensidigt samarbejde, baseret på kendskab til og respekt for de forskellige vilkår, der kendetegner hhv. en kommunal myndighed og medarbejdere der udmønter dennes beslutning og på den anden side en pårørende, en civilsamfundsorganisation eller et lokalt fællesskab. Respekt for de forskellige parters styrke og kommunalbestyrelsens myndighedsansvar vil således være grundlæggende forudsætninger for samarbejdet.

En styrkelse af samarbejdet vil endvidere have til hensigt at gavne de ældre og pårørende, der har brug for hjælp og støtte, og gavne det lokale forebyggende arbejde.”

Partnerskabet vil arbejde for et lokalt samspil, hvor vi hæver ambitionen for samarbejdet og for, hvordan vi samtænker bidrag, kompetencer og ressourcer og læner os mod hinanden – også når der opstår udfordringer. Partnerskabet vil også arbejde for at understøtte, at ældre kan indgå i lokale fællesskaber som aktive deltagere. Også svækkede ældre kan ofte bidrage, og det er værdifuldt for alle mennesker at føle, at de er med til at give noget til fællesskabet. Som rettesnor har partnerskabet i fællesskab udformet fire principper for det gode samspil lokalt, der kan inspirere og anvendes i lokale modeller og aftaler for samspil og samarbejde.

Det er afgørende, at principperne ikke står alene, men omsættes og konkretiseres i en lokal sammenhæng. Principperne bør være udgangspunkt for en dialog lokalt med det formål, fx at udarbejde lokale rammer for samspillet på tværs af det offentlige, private, frivillige, almene boligforeninger og lokalsamfundet. Og principperne kan også være med til at give anledning til drøftelser og justeringer i allerede eksisterende lokale samarbejder.

Principperne gælder for alle, der er omfattet af ældreloven, og derfor skal ”ældre” ikke nødvendigvis tages bogstaveligt, men forstås som enhver person, der er i målgruppen for støtte efter ældreloven – fx også yngre personer med demens eller andre årsager til svækkelse. Det er vores håb, at borgere, medarbejdere og ledere i ældresektoren, frivillige, pårørende, kommunale og organisatoriske beslutningstagere, der beskæftiger sig med ældreområdet, vil finde principperne relevante i deres daglige samspil.

Fire principper for det gode samspil

1
Kom hinanden i møde med tillid og med respekt for forskellige roller

2
Gør borgere til deltagere og skab løsninger, der afspejler borgernes forskellighed

3
Vær modig og tydelig om roller og ansvar

4
Insister på samspil – og tænk systematisk

Princip #1
Kom hinanden i møde med tillid og med respekt for forskellige roller

Samspillet mellem civilsamfundet, private og offentlige aktører skal bygge på åbenhed og gensidig respekt. Der skal være respekt for den ældre, men også for de forskellige mennesker omkring den ældre. Det gælder både medarbejderen, de pårørende og de frivillige, som hver især bidrager til det gode ældreliv – med faglighed, værdifuld viden, omsorg og fællesskaber.

Vi ønsker, at der er et naturligt tæt samspil mellem ældreplejen og det frivillige engagement på ældreområdet. Vi skal både have respekt og forståelse for det særlige, som de frivillige kan, og for det særlige, som kommunerne bidrager med – med deres faglighed, myndighedsansvar og indsigt i borgernes samlede behov. Kommunen har det overordnede ansvar for, at indsatserne hænger sammen, lever op til lovgivningen og sker med den nødvendige kvalitet og sammenhæng. Det er en kerneopgave, som kræver både dømmekraft og ledelsesmæssig forankring – og det skal der også være respekt for i samspillet.

Når vi er åbne og nysgerrige, øges forståelsen for hinandens perspektiver og muligheder for at bidrage. Helt konkret kan det ske ved, at de frivillige og medarbejdere udveksler erfaringer om, hvad de hver især særligt kan bidrage med. På den måde kan man blive gjort opmærksom på nye muligheder for samarbejde til gavn for de ældre i området. Forskelligheder mellem parterne er en styrke, der bidrager til at skabe værdi for den ældre.

Det er vigtigt at understrege, at faglighed også kommer fra foreningerne og organisationerne i civilsamfundet. Der er fx frivillige, der er uddannet i metoder, og som faciliterer gruppeforløb på baggrund af et fagligt koncept udviklet af professionelle. De er altså frivillige, men har et fagligt ståsted. Der er derfor snarere tale om en skelnen mellem en opgave forankret i civilsamfundet og et offentligt systems opgaveløsning. Nogle civilsamfundsorganisationer og foreninger rummer diagnosespecifik viden, som ansatte i kommunerne kan trække på.

Samspillet kræver tillid, respekt og forståelse for, at frivillighed er frivilligt. Frivillige skal opleve, at deres engagement forbliver meningsfuldt. Medarbejdere skal samtidig kunne mærke, at der er en respekt om deres arbejde og faglighed. Samspil forudsætter et forpligtende samarbejde fra begge sider og giver muligheder for at finde nye løsninger.

Konkrete eksempler

- Ældre Netværket i Gentofte styrker fællesskaber og mindsker ensomhed blandt enlige og sårbare ældre gennem samarbejde, videndeling og initiativer, der skaber bro mellem nye og eksisterende fællesskaber. Netværket består bl.a. af Frivilligcenter Gentofte, Ældre Sagen, Cura Pleje, Gentofte Kommunes hjemmepleje, Messias Kirken og engagerede lokale borgere.

- I Aabenraa Kommune har Alzheimerforeningen to pårørendegrupper, men det var en udfordring at gøre tilbuddet kendt blandt lokale pårørende. I begyndelsen deltog derfor primært personer fra nærliggende kommuner. Derfor har pårørendegruppen og kommunen samarbejdet om at kommunikere tydeligere og på flere kanaler, hvilket har ført til flere henvendelser fra lokale pårørende, der har behov og ønske om at indgå i en støttegruppe.

- I 2021/2022 tog Dansk Folkehjælp kontakt til Middelfart Kommune med ønske om at etablere lokale SeniorNET, der er frivilligt drevne fællesskaber for ældre, der henvises af kommunen. Kommunen var åben for at tilpasse konceptet til egne visioner om at styrke lokale fællesskaber, og Dansk Folkehjælp mødte kommunen med samme åbenhed og vilje til lokal tilpasning. I samarbejde med en frivilliggruppe i Brenderup blev det første SeniorNET oprettet. I dag findes der to SeniorNET, som skaber fællesskaber og øget livskvalitet for mere end 80 ældre – især for dem, der ikke finder sig til rette i det eksisterende foreningsliv.

- Hundested Plejecenter ønsker at være en aktiv del af lokalsamfundet – ikke en lukket institution. Derfor arrangeres der ofte aktiviteter både på og uden for plejehjemmet, fx fisketure eller is fra havnens kiosk, for at skabe livsglæde og vække minder hos beboerne. De frivillige spiller en vigtig rolle, og plejecenteret har ansat en frivilligkoordinator på fuldtid, som sikrer det rette match mellem frivillig og beboer. Fokus er ikke kun på pleje og medicin, men på fællesskaber og meningsfulde oplevelser, særligt for beboere i palliative forløb, hvor livskvaliteten prioriteres højt.

Princip #2

Gør borgere til deltagere og skab løsninger, der afspejler borgernes forskellighed

Velfærd skabes i relationer mellem mennesker. Den enkelte ældres behov og ønsker sætter retningen for plejen, fællesskaber og aktiviteter med den ældre. Det kræver, at både civilsamfundet, private aktører og kommuner rækker ud til hinanden og opbygger relationer.

Parterne på ældreområdet, herunder både kommuner, private aktører og civilsamfund, forpligter sig til at være aktive i opgaven med at brobygge ved at formidle relevante initiativer og aktiviteter i civilsamfundet, lokalsamfundet og fra private aktører til borgerne. Fokus er både på, at den ældre kan have brug for et tilbud fra civilsamfundet, og på at den ældre måske selv kan bidrage som frivillig og derigennem blive en del af et meningsfuldt fællesskab.

Civilsamfundet rummer forskelligheden og kan møde den enkelte, der hvor de er. På samme måde er der forskellige muligheder i forskellige lokalsamfund. Derfor er der ikke én opskrift på, hvordan det understøttes, at ældre borgere finder ind i fællesskaber.

Der er forskellige former for frivillighed, og forskellighed er en vigtig styrke for civilsamfundet. Der er frivillige organiseret under større nationale organisationer og i mindre foreninger, og der er borgere, der leverer en frivillig indsats lokalt, fx i boligforeninger eller patient- og pårørendegrupper. Gruppen af ældre er tilsvarende mangfoldig, og vi skal også have fokus på oversete og sårbare grupper af ældre og deres behov. Vi vil fremme en kultur, der muliggør, at den enkelte medarbejder eller frivillige brobygger og kan hjælpe med at videreformidle opmærksomhed på personer, der ellers ikke er en del af fællesskaber. Mangfoldigheden i løsninger gælder også særligt for udsatte ældre, hvis behov sjældent rummes i de vante rammer og tilbud.

Konkrete eksempler

- Ældre Sagen samarbejder med Frivilligcenter Vesterbro/Kongens Enghave/Valby og 49 praktiserende læger i området, som kan sende sociale henvisninger for patienter med sociale udfordringer; ensomhed og mental mistrivsel, til en brobygger, der kan guide dem videre til lokale aktiviteter og fællesskaber.

- Ved hjemmebesøg opdagede Brønderslev Kommunes samværsindsats, at flere ældre ønskede at komme ud og danse. To frivillige blev rekrutteret til at finde dansearrangementer og arrangere samkørsel. Det blev startskuddet til Grønningens Dansevenner, som i dag samler mere end 30 ældre i et aktivt dansefællesskab.

- Parkinsonforeningen har pårørendegrupper, både fysisk og online, for at imødekomme forskellige behov. Grupperne drives af frivillige og tilbyder støtte, erfaringsudveksling og fællesskab til pårørende til mennesker med alvorlig sygdom – især i de sene og krævende faser. Kommunen kan støtte indsatsen med pårørendevejledere og praktisk hjælp som lokaler.

Princip #3
Vær modig og tydelig om roller og ansvar

Forskellige indgangsvinkler gør det muligt at tænke det gode ældreliv bredt og udvikle løsninger, der gør det muligt at møde mange forskellige behov. Sociale fællesskaber opstår mange steder – fællesskaberne er primære, aktiviteterne sekundære.

Hvis det fulde potentiale ved samspil skal nås, kræver det, at vi er modige nok til at udfordre "plejer" og tænke i nye baner. Det kan være i nye måder at bruge fællesarealer på plejehjemmene eller samarbejde med nye aktører. Vi skal turde prøve nye tiltag og justere undervejs. Hvis vores fælles tiltag ikke har den ønskede virkning, skal vi turde skifte spor. Måske er løsningen forkert, måske er samarbejdet forkert. Vi skal turde tale om det og handle derefter. Mod er at prøve at finde løsninger. Det gode samspil skal også huskes, når der kommer bump på vejen.

Vi skal huske hinanden på, at civilsamfundet er mangfoldigt, og at en lokal ildsjæl, en mindre forening eller organisation kan noget andet lokalt end en landsdækkende – og omvendt. Parterne på ældreområdet er også forskellige, men hvis alle hjælpes ad, kan vi finde løsninger, som kan være en tredje vej mod målet.

For at samspillet skal kunne gå nye veje, kræver det, at vi har gensidige forventninger til hinanden, og at vi har mod til at indgå en forpligtelse i samarbejdet. De nye løsninger skal vi udvikle og drive frem i fællesskab. Når der opstår problemer, løser vi dem sammen.

Det er vigtigt at være tydelig om ansvarsfordelingen i et samarbejde mellem forskellige parter for at sikre klarhed, undgå misforståelser og fremme effektivt samarbejde, hvor alle ved, hvad der forventes til hinanden.

Konkrete eksempler

- Ældre Sagen i Rudersdal og Rudersdal Bibliotekerne er gået sammen om at tilbyde en ordning, hvor frivillige bogvenner henter og leverer bøger, film og musik direkte til ældre, der har svært ved selv at komme på biblioteket.

- Alzheimerforeningens sekretariat står for kontakten til kommunerne og oplever stor imødekommenhed, især fra ledere og demenskoordinatorer. Gennem dialog afdækkes lokale udfordringer med opstart af pårørende grupper, samtidig med at sekretariatet sikrer nationalt overblik og til pasning af indsatsen. En klar forventningsafstemning gør samarbejdet trygt og løsningsorienteret.

Princip #4
Insister på samspil – og tænk systematisk

Samspil kræver, at der opbygges en relation og kendskab til hinanden. Vi vil bygge samspillet på de erfaringer, indsigter og den læring, der løbende opnås i relationen, og som allerede findes.

Ingen kan bære hele verden på sine skuldre. Derfor er parterne enige om at læne sig ind mod, have tillid til hinanden og insistere på samspil.

Samspillet med civilsamfundet bør være en faglig kerneopgave for ledere og medarbejdere i ældreplejen, der bygger bro mellem faglighed og frivillighed og skaber forbindelseslinjer. Der kan i de medarbejderteams, der er omkring borgeren, løbende være sparring om, hvilke lokale foreninger og frivillige indsatser der kunne have interesse for borgeren.

Vi vil gensidigt forpligte hinanden på at sikre systematik for samspillet og møder mellem civilsamfundet, private leverandører og de kommunale myndigheder, så der er tydeligt overblik – til gavn for både medarbejderne og borgerne. Vi skal samtidig huske mangfoldigheden i lokalsamfundene, så vi tager hensyn til størrelsesforhold og skalerer samspillet efter behov. Samspillet justeres løbende i takt med, at vi får erfaringer med, hvad der fungerer bedst og skaber mest værdi. Det er vigtigt, at vi fastholder de løsninger, der virker, samtidig med at vi fortsat udfordrer og forbedrer det, der ikke gør.

Konkrete eksempler

- FlereMed? Indsatsen er et samarbejde mellem Frivilligcenter Rebild, Rebild Kommune og Røde Kors. Målet er at få flere ældre mennesker ud som frivillige eller som deltagere i lokale foreninger og fællesskaber – til gavn for den enkelte og til gavn for foreningslivet. Frivilligcenteret fungerer som vejviser til frivillige fællesskaber og tilbyder praktisk viden og værktøjer til at bygge bro mellem foreninger, kommunale tilbud og enkeltpersoner.

- Kongshøjsrådet blev oprettet i 2023 på Kongshøj Plejehjem i Middelfart for at styrke samarbejdet mellem beboere, pårørende, personale og civilsamfundet. Rådet samler aktører som ældrerådet, frivillige og lokale foreninger og fungerer som forum for at fremme beboernes trivsel og inddrage lokalsamfundets ressourcer. Gode erfaringer, bl.a. med rekruttering af frivillige og planlægning af arrangementer, har ført til, at ordningen er gjort permanent og udbredes til alle plejehjem i kommunen i 2025.

Partnerskabet for det gode ældreliv

Ældreministeriet
KL
Halsnæs Kommune
Middelfart Kommune
Brønderslev Kommune
BL
Danske Ældreråd
Ældre Sagen
Røde Kors
Danske Seniorer
Alzheimerforeningen
DGI
Kirkens Korshær
Blå Kors
Danske Patienter
Civilsamfundets Brancheforening
Frivilligcentre og Selvhjælp Danmark (FriSe)
LandboSenior
OK-Fonden
FOA
Danske Regioner

ÆLDREMINISTERIET

Partnerskabet for det gode ældreliv